

פינחס

כו" קען מען בלויז אַרויסדרינגען, אַז עמעצער האָט אים מבזה געווען; ס'איז אָבער דערפון נישטאָ קיין מש" מעות ווער עס האָט מבזה געווען. און אויב אַזוי וואָלט מען דאָך לכאורה געדאַרפט בעסער אָננעמען, אַז דאָס האָבן אים מבזה געווען בלויז בני שמעון⁵ (היות אַז זיי האָבן אויף אים געהאַט פאַרדרוס צוליב דעם וואָס ער האָט גע'הרג'עט זייער נשיא); אָבער בנוגע די אַנדערע שבטים, לייגט זיך אויפן שכל, אַז וויבאַלד אויך זיי האָבן געהאַט גרויס צער פון מעשה זמרי (ווי עס ווערט דערציילט אין דער פריערדיקער סדרה⁶, אַז בעת זמרי איז געקומען מיט דער מדינית איז "געו כולם בבכיו"), זיינען זיי זיכער געווען איינשטימיק מיט דעם וואָס פנחס האָט געטאָן — ובפרט נאָכדעם ווי אַט"די פעולה האָט געבראַכט פאַר זיי די תוצאה פון "ותעצר המגיפה מעל בני ישראל"⁷. פון וואָנען נעמט עס רש"י "שהיו השבטים מבזין אותו", אַז אויך אַנדערע שבטים האָבן אים מבזה געווען⁸?

(ב) יתרו האָט נישט בלויז מפטם גע" ווען עגלים לע"ז, נאָר ער האָט אויך געדינט אַלע ע"ז פון דער וועלט⁹.

א. בתחלת הסדרה איז רש"י מע" תיק פון פסוק: "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" און איז דערויף מפרש¹⁰: "לפי שהיו השבטים מבזין אותו ה" ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג¹¹ נשיא שבט מ" ישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

וואָס איז דאָ קשה אין די ווערטער "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" וואָס רש"י מאַכט דאָס רעכט מיט זיין פי' אויף זיי? אין פשטות איז דער ביאור אין דעם: מיט עטליכע פסוקים פרי" ער¹², שטייט "וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" — וואָס דאַרף דער פסוק דאָ נאָכאַמאָל איבער'חור'ן זיך יחוס¹³? אויף דעם ענטפערט רש"י, אַז די שבטים האָבן אים מבזה געווען מיט אַן ענין פון היפ"ן היחוס, דערי" בער קומט דער פסוק און איז מרגיש זיין געהויבענעם יחוס דורך אויסרע" כענען דאָס נאָכאַמאָל.

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין:
(א) פון דעם וואָס "בא הכתוב ויחסו

(1) כ"ה בסנה' פב, ב. במדבר פכ"א, ג. אבל רש"י משנה מלשון הגמרא והמדרש כולקמן הערה 13.

(2) כ"ה ברוב הדפוסים (ובסנה' שם). ובנמה דפוסים (וכן הובא ברא"ם כאן): יהרוג כר'.

(3) בלק כה, ז.

(4) אבל בפעם הראשונה — לא קשה מ"ש "בן אלעזר גוי" — מדלא פירש שם רש"י דבר (וראה רא"ם כאן, חדא"ג מהר" ש"א לסנה' שם). ולהעיר מפרש"י ויקהל (לה, ל. לד) "חור — בנה של מרים הי', ואהליאב — משבט דן כר" — ואינו מפרש זה בפי' תשא (לא, ב. ב. ו) שפירז. — וראה לקר"ש חלק לא ע' 211 ואילך.

(5) כבספרי ס"פ בלק.

(6) כה, ו ופרש"י.

(7) שם, ח.

(8) וגם: מזה שהכתוב מייחסו, מוכח רק שהיו מזלזלי' בו (כבספרי שם. ילקו"ש כאן. ויק"ר פל"ג, ד), ומגיל לרש"י שהיו מבזין אותו?

(9) ועד "שלא הגיח ע"ז שלא עבדה" (רש"י יתרו יח, יא. מתנחומא יתרו ז).

ווערט נאכמער פארגרעסערט זיין יחוס — ס'איז דאך אבער קלאר, אז אויך „בן אלעזר“ אליין איז א גרויסער יחוס (ווארום אלעזר איז געווען דער סגן כה"ג יי. נאך מער: דא במעשה שטים, וואס איז געווען לאחרי פטירת אהרן, איז אלעזר געווען דער כה"ג יי) — אבער פון דעם וואס רש"י זאגט „ויחוסו אחר אהרן“, איז משמע¹¹ אז דער יחוס פון פנחס'ן איז בלויז וואס ער איז בן בנו של אהרן?

(ה) אויב רש"י שרייבט שוין יע „אחר אהרן“, האט ער דאס לכאורה געדארפט שרייבן כל' הכתוב: „(אחר) אהרן הכהן“? אשר על כן מוז מען זאגן, אז דערמיט וואס רש"י איז משמית דעם ווארט „הכהן“ מיינט ער צו לאזן הערן, אז אט די מעלה פון „אהרן“ וואס צוליב איר פארבינדט דא דער פסוק דעם יחוס פון פנחס מיט אהרן, באשטייט ניט אין זיין כהונה, נאר אין אנדערע ענינים פון אהרן.¹²

(11) רש"י חקת יט, ג.

(12) שם כ, כו ופרש"י שם.

(13) דאל"כ, הו"ל לרש"י לכתוב רק „בא הכתוב ויחוסו“, או — כלשון הפסוק (וב' פרט ש"ה" גם בסנה' ובמדב'ר שם וכו') „ויחוסו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן“, וממה שמשמית „בן אלעזר“ „והכהן“ (ומשנה מלשון הגמרא ומדרש), מוכח כבפנים.

(14) ומה שרש"י מעתיק מהכתוב גם תיבת „הכהן“ — י"ל, שהוא בכדי להדגיש שהנס שנאמר בכתוב „הכהן“, כוונת הכתוב היא — ליחסו אחרי אהרן (וראה לקו"ש ח"ז ע' 95, שדרכו של רש"י להעתיק לפעמים גם התיבות המוכיחות לכאורה דלא כפירושו — בכדי להורות שלמרות זה — הפ"י צ"ל כו').

וזהו גם הטעם מה שמעתיק התיבות „בן אלעזר“ — בכדי להשמיענו שאף שנאמר „בן אלעזר“ — הכוונה היא בכדי לייחסו אחר אהרן.

(און לויט'ן מדרש — איז ער געווען א כומר לע"ז¹⁰) — איז אויב די שבטים האבן געוואלט מבזה זיין פנחס'ן, האבן זיי דאך אים געקענט פארשעמען מיט א גרעסערן בזיון, אז אבי אמו איז געווען א געצנדיגער פון אלע ע"ז שבעולם (און אפילו א כומר לע"ז), און ניט בלויז „שפיטם עגלים כו"?

(ג) אין דעם עצם בזיון, אז דער זיידע האט מפטם געווען עגלים לע"ז, איז דאך לכאורה ניטא קיין אונטער-שייד צי ער איז אבי אמו אדער אבי אביו. האט דאך רש"י געקענט מקצר זיין בלשונו און זאגן: „זקנו“ — פארוואס דארף ער אנקומען צו צוויי ווערטער¹³ און (ועיקר) אריינגיין אין פרטים וועלכע זיינען דא ניט נוגע און זאגן „אבי אמו“ (ובפרט אז דא קען דאך ניט זיין קיין ספק וועמען מען מיינט — ווייל אבי אביו איז דאך אהרן)?

(ד) אויב רש"י וואלט דא געמיינט נאר צו מסביר זיין פארוואס דער פסוק רעכנט אויס דעם יחוס פון פנחס'ן (א צווייטן מאָל), וואלט געווען גענוג ווען רש"י פירט אויס „לפיכך בא הכתוב ויחוסו“, וואס איז נאך רש"י מוסיף אויסצוטייטשן צו וועמען דער פסוק מיינט צו מייחס זיין — „(ויחוסו) אחר אהרן“?

נאך א שטארקערע קשיא: אמת טאקע אז דערמיט וואס דער פסוק איז מוסיף „בן אהרן הכהן“, אז פנחס איז ניט נאר א זון פון אלעזר, נאר אויך אן אייניקל פון אהרן הכהן.

(10) שמו"ר פ"א, לב. תנחומא שמות יא. ועוד. (ורמב"ן שמות ב, טו. אבל ראה פרש"י שם. ויגש מז, כב).

(10*) ראה עירובין נג, סע"ב: ה"י לך לומר באיזה.

„לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל“¹⁷ און פון צווישן אלע אידן איז בלויז פנחס געווען דער איינציג קער וואס האט מקנא געווען קנאת ה' —

[אין דער צייט ווען אויך אנדערע אידן האבן מסתם געוואוסט די הלכה פון „הבוכל ארמית קנאין פוגעין בו“¹⁸; און אַוודאי האָט עס משה גע'וואוסט, ווי פנחס גופא האט געזאגט צו משה'ן: „מקובלני ממך כו“¹⁹] — איז עס דאך א זלזול גדול בכבודו של ישראל ובכבודו של משה!

און דאס איז געווען די סיבה וואס די שבטים האבן מבזה געווען פנחס'ן און גע'טענה'ט אַז דאָס וואָס ער האָט גע'הרג'עט זמרי איז ביי אים געקור מען ניט אויסשליסליך מחמת קנאת ה', נאָר אין דעם איז געווען אויך אַריינגעמישט²⁰ עפעס אַנדערש:

„אבי אמו“ האט מפטם געווען עגלים לע"ז — און אַזאַ הנהגה, מפטם צו זיין אַן עגל מיט אַן אויסדריקלעכן ציל, בכדי צו שעכטן אים דערנאָך, ליגט אין דעם אַן אכזריות גדולה ביותר²¹

(17) בלק כה, ו.

(18) שהרי ב„סדר המשנה“ (רש"י תשא לה, לב) הי' פנחס שוה ל„כל העם“.

(19) ופשוט שלא עלה על דעתו, שנת' עלמה הלכה ממשה (ומכל בניו) „כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו“ (רש"י לעיל כה, ו).

(20) אבל אין לומר שחשדו, שכל הסיבה להריגתו של זמרי הי' רק לפי שהוא „בן פוטי“ — כי אז לא היו נעשים לו „הרבה נסים“, אלא שחשבו שיש בזה תערוכות גם מטבעו הוא (ע"ד המבואר בתו"א יט, ג. ד"ח פא, ב ואילך. וראה גם בהנסמן בהערה 25).

(21) ומ"ש רש"י „פיטם עגלים לע"ז“ (ולא „למיתת“ סתם), י"ל: א) בפשטות, לפי שפיטום העגלים לשחטם הי' רק לע"ז (ראה פרש"י וראה ו, כה), אבל ההרגשה בזה היא

אָבער לפי זה איז ניט מובן: אין פסוק שטייט דאך בפירוש „פנחס גו' בן אהרן הכהן“, היינט פון וואָנעט נעמט רש"י אַז אין דעם „בא הכתוב ויחסו“ איז ניט נוגע וואָס אהרן איז געווען אַ כהן?²²

ו) נוסף צו די אַלע דיוקים הנ"ל, דאָרף מען אויך פאַרשטיין: אין וואָס איז בכלל באַשטאַנען די טענה פון די שבטים „הראיתם בן פוטי זה כו“? אויב זיי האָבן געהאַלטן אַז פנחס האָט זמרי'ן ניט געטאַרט הרג'ענען — צי צוליב דעם וואָס זיי האָבן ניט גע'וואוסט די הלכה „הבוכל ארמית קנאין פוגעין בו“, אָדער ווייל זיי האָבן גע'האַלטן אַז פנחס איז ניט קיין „קנאי“ (ד.ה. ער טוט עס ניט מחמת קנאת ה', נאָר מצד אַנדערע סיבות) — האָבן זיי דאך אים געדאַרפט מבזה זיין בעיקר דערמיט וואָס ער אַליין האָט עובר געווען אויף איסור רציחה, און ניט בלויז מיט דעם וואָס זיין זיידע האָט מפטם געווען עגלים לע"ז; און אויב זיי האָבן געהאַלטן אַז ער האָט יע געמעגט (און געדאַרפט) הרג'ענען זמרי'ן²³, וויסנדיק דעם דין הבועל ארמית כו', איז דאך בכלל גיטא קיין אָרט פאַר זייער מבזה זיין אים דער'מיט וואָס ער איז „בן פוטי וכו'“?

ב. איז דער ביאור אין דעם, אַז דערמיט וואָס די שבטים האָבן מבזה געווען פנחס'ן, זיינען זיי געווען אויסן צו איינשטעלן זיך פאַרן כבוד פון אַלע אַנדערע אידן און פאַרן כבוד פון משה רבינו:

זמרי האט דאך געבראַכט די מדינת

(15) וגם: לפי פרש"י — מדוע נאמר בכתוב „הכהן“?

(16) כדפרש"י ס"פ בלק „וראו כולם שלא לחנם הרגם“. וראה לעיל ע' 152 ואילך.

זיין טבע האכזריות האָט אים מיט־
געהאַלפֿן אין דעם.²⁵

און דערפֿאַר זאָגט רש"י "שהיו ה־
שבטים מבזין אותו" — און ניט "שהיו
בני שמעון מבזין אותו" — וואָרום
וויבאַלד אַז דער "מבזין אותו" איז
געווען צוליבן איינשטעלן זיך (ניט
פֿאַר זמרי'ן, נאָר) פֿאַרן כבוד פון משה
רבינו און כלל ישראל, איז דאָך מס־
חבר צו זאָגן, אַז דאָס האָבן געטאָן
אַלע שבטים.

ג. לכאורה קען מען פרעגן אויף
דעם: וואָלטן זיי געמיינט אים סתם
אַזוי צו מבזה זיין, דערנידעריקן,
וואָלט געווען פֿאַרשטאַנדיק וואָס רש"י
איז מדגיש "והרג נשיא שבט מיש־
ראל", ווייל הרג'ענען אַ נשיא, ובפרט
אַז דער הורג איז פון אַ נידעריקן
אַפּשטאַם, איז אַ גרעסערער בזיון
(אע"פֿ אַז בנוגע דער איסור רציחה
גופא איז קיין נפק"מ ניט ווער וועמען
הרג'עט); וויבאַלד אָבער אַז מיט זיין
ער מבזה זיין אים "הראיתם בן פוטי
כו'" האָבן זיי געמיינט צו אַנדייטן
אויף זיין טבע האכזריות — איז וואָס
גיט דאָ צו (אין דעם בזיון) זייער
אויפּוואָרפֿן אַז ער האָט גע'הרג'עט אַ
נשיא, איז דען דאָס הרג'ענען אַ נשיא
אַ גרעסערע אכזריות ווי סתם אַ אידן?
אין אמת'ן אָבער איז עס קיין קשיא
ניט, ווייל אויך דער בזיון וואָס האָט
געמיינט צו מדגיש זיין די "אכזריות"

(און ווי מ'קען עס פֿאַרשטיין אין
פּשטות²⁶, אַז ביים הרג'ענען עמעצן,
איז דערביי ניטאָ אַזא מאָס פון אכ־
זריות ווי אין פֿאַל, ווען מען טוט
מיט אים כלומר'שט גוטס, מען איז
אים "מפּטס", און דערביי האָט מען
אין זיגען אים צוגרייטן דורך דעם
צום אומצוברענגען)

— און וויבאַלד אַז אבי אמו האָט
געהאַט אין זיך אַזא טבע פון אכזריות,
איז זי מסתמא אויך אַריבערגעקומען
בירושה צו זיין אייניקל²⁷ פנחס.²⁸
און דערפֿאַר (האָבן זיי גע'טענה'ט)
איז דוקא פנחס נתעורר געוואָרן מיט
אַט די קנאות צו הרג'ענען זמרי'ן —
בעת אַלע אידן און אפילו משה רבינו
האָבן עס ניט געטאָן — ווייל (אויך)

(לא לע"ז, כ"א) לשחטם עבור ע"ז, (ב)
ע"ז מודגשת יותר האכזריות (ע"ד פ' ראה
יב, לא ופרש"י שם, ג) גם בזה הדגישו
שאנו מתייחס לאהרן, כולקמן הערה 34.
(22) וע"ד פרש"י "אומרים לו לחמור טול
כור שעורים ונחמתיך ראשך" (בהעלותך יא,
כב), ולהעיר מהידוע (ראה שער היחוד
(לאדמוה"א) פכ"ב, תו"ח בראשית מ, ב
ואילן, וראה גם לקו"ת ראה כו, ג סדור
רסד, ג ובכ"מ) שחשד שבגבורה, כמו "מש־
לם לשונאיו אל פניו להאבדו" — קשה
יותר מגבורה עצמה.

(23) שלכן בכמה כתובים מייחסים ג' דו־
רות. ולהעיר ממש"ג, עטרת זקנים בני בנים
(משלי יז, ו) וממה שכן בנו של נחור
נקרא ג"כ נחור (נח יא, כו), ואכ"מ.
(24) וע"פ המבואר ברז"ל (סנה' פב, ריש
ע"ב, במדב"ר פ"ב, כה, ספרי שם) שכניסת
פנחס להקובה להרוג את זמרי היתה, ע"י
שעשה את עצמו כאילו "אף הוא לעשות
צרכיו נכנס" (וכן מובן גם בפשטות, שהרי
לולי זאת לא היו מניחים אותו ליכנס
לקובה) — י"ל, שהדיוק פוטס עגלים לע"ז
(ולא חמית עגלים לע"ז) הוא (לא רק בכדי
להדגיש את גודל האכזריות, כ"א גם) לפי
שהתדמות של פנחס לבני שמעון "לעשות
צרכיו" בכדי להרוג את הנשיא שלהם —
היא בדוגמת פוטס עגלים בכדי להמיתם.

(25) ראה דרמ"צ פט, ב. ד"ה אתה הב־
דלת תש"ו פכ"א. לקו"ש ח"א ע' 134.
ולהעיר ממה שאין מושיבין בסנהדרין אלו
יש בהן אכזריות (רמב"ם הל' סנה' פ"ב
ה"ג) — גם כשהן "חכמים ונבונים מופלגין
בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה... בדומין
לך (למשה) בחכמה וביראה וביחס" (ראה
שם ה"א) — כי מצד טבע האכזריות שבהן,
עולים להטות את הדין לחוב.

צוליב דעם גופא וואָס דער איש החסד איז דער סאַמע ה'פּך פון אים, דערייַ בער קען ער אים ניט סובל זיין, און ער איז צו אים מער אכזריות/דיק ווי צו אַנדערע מענטשן.

און דערפאַר האָבן די שבטים מד-גיש געווען „והרג נשיא כו", ווייל דאָס איז געווען (לדעתם) אַ הסברה נוספת פאַרוואָס ס'האָט זיך ביי פנחס'ן דערוועקט אַט די אכזריות: דאָס וואָס זמרי איז געווען אַ נשיא — אַן איש החסד וואָס האָט איינגעשטעלט זיין לעבן (לויט זייער מיינונג) פאַר זיין שבט — דאָס האָט פנחס ניט געקענט (לפי סברתם) סובל זיין, און דאָס האָט אַרויסגערופּן זיין מדת האכזריות.

ה. עס ווערט דאָך אַבער אַ שאלה: אויך אהרן, דער איש החסד (כדלהלן סעיף ו'), איז דער זיידע פון פנחס'ן — היינט ווי האָבן די שבטים געקאָנט טענה'ן אַז פנחס האָט אין זיך אַזוי פיל אכזריות, מער ווי אַלע אַנדערע אידן, דווקא מצד דעם צווייטן זיין, יתרו?*

און דאָס באַוואָרנט רש"י, אַז אין זייער מייחס זיין אים צו יתרו'ן האָבן

פון פנחס, איז געוואָרן פאַרגרעסערט דורך זייער מדגיש זיין אַז ער האָט גע'הרג'עט אַ נשיא:

אַ נשיא איז ענינו צו פאַרזאָרגן זיין גאַנצן שבט מיט אַלע נויטיקייטן** — און אַזוי איז עס אויך געווען ביי דער מעשה זמרי, אַז ער האָט דאָס געטאָן צוליב ראַטעווען זיין שבט. ווי רש"י זאָגט פריער י', אַז בעת ש"נת-קבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהי' נשיא שלהם ואמרו לו אנו נידור-נים למיתה כו", דאָך דוקא — „ויקרב את המדינית" (און עס קען דאָך זיין אַז אויך ער האָט געוואוסט דעם דין פון „קנאין פוגעין בו" און אַזוי אַרום איינגעשטעלט זיין לעבן), בכדי צו ראַטעווען זיין שבט.

דערפאַר האָבן זיי מדגיש געווען „והרג נשיא", ווייל מאַכנדיק בולט דעם אונטערשייד צווישן דעם רוצח מיטן הרוג — אַז דער רוצח איז אַן אכזרי און דער נרצח איז אַן איש החסד (ובפרט, ווען אויך די פעולה צוליב וועלכע מ'האָט אים גע'הרג'עט איז געטאָן געוואָרן מיט אַ כוונה פון חסד) — פאַרגרעסערט עס נאָכמער דעם בזיון.

ד. נאָך אַן ענין אין דעם: הגם אַז דער איש אכזרי בטבע באַציט זיך צו אַלעמען באכזריות***, דריקט זיך אַבער אויס זיין אכזריות גאָר באַזונד-דער דווקא כלפי אַן איש החסד. וואָרום

26) ראה רש"י מסעי לה, יו: כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשבטו. (וראה גם במדבר פ"ט, כו, שהיו הנשיאים... מושכין במ' טותיהן כאו"א לשבטו כו'). וראה בפרש"י 1912 „הנשיא הוא הכל" (חקת כא, כא). ולהעיר, שגם מה שזכר להיות נשיאים, הוא לפי ש"היו מוכים עליהם" (פרש"י נשא ז, ב).

26*) להעיר מסדה אשר ברא (קונט' דרושי חתונה, תרפ"ט).

27) ראה לקמן סעיף יו"ד.
28) ואף שפשוט (גם באם „אבי אמו" ו„אבי אביו" היו שווים בזה) שתכונותיו של אדם תלויות בין במשפחת אביו בין במשפחת אמו, ומכיוון שדוקא פנחס נתעורר בקנאות (ואפילו לא משה) ה"ז עצמו מוכיח לכאורה שזה בא מצד התכונות שירש מיתרו — בכ"ז מדגיש רש"י „אבי אמו": א) בכדי להכריח יותר את טענתם. ב) אלולי הדגשת רש"י „אבי אמו", היו חושבים שאמו היא „מזרע יתרו" (ראה הערה הבאה), ואז הי' קרוב לאהרן יותר מליתרו, ובמילא, לא היתה מתקבלת כלל טענתם „הראיתם בן פוטי כו" (אף שבדיוק י"ל שחלק קטן שבהעלם כו' נתעורר וכו'). ולכן מדגיש רש"י „אבי אמו", שיתרו הי' אבי אמו ממש (ולא אבוא דאבוא (או דאימי) של אמו).

אין אַ גרעסערער מאָס די תכונות פון איר פּאָטער יתרו — „אבי אמו“ ווי פון איר מוטער און אויך ווי די ענלעכקייט פון פנחס' פּאָטער צו זיין פּאָטער — אהרן.³¹

ו. אויף דעם האָט דער אויבער-שטער געענטפערט: „פנחס בן אלעזר בן אהרן (הכהן)“, אַז די קנאות פון פנחס נעמט זיך (ניט דערפון וואָס ער איז אַ „בן פוטי“, נאָר דוקא פון דעם וואָס ער איז „בן אהרן“: נאָר צוליב דעם וואָס ער האָט אין זיך די תכונות פון אהרן — „רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה“³², איז ער דערפאַר נתעורר געוואָרן צו מאַכן שלום צווישן אידן מיטן אויבערשטן — „השיב את חמתי מעל בני ישראל“.

און דערפאַר איז רש"י מסיים „בא הכתוב ויחסו אחר אהרן“ — ווייל דערמיט לערנט ער אונז צוויי זאַכן: (א) די ווערטער „בן אלעזר“ קומען בלויז אַלס הקדמה צו „בן אהרן“ — אָבער ניט מיט דער כוונה אים צו מייחס זיין (אויך) צו אלעזר'ן גופא — ווייל צום ענטפער אויף דער טענה „הראיתם בן פוטי כו“ איז נוגע בלויז אַרויסצוברענגען זיין אָפּשטאַם פון אהרן וואָס איז געווען אַ „רודף שלום ומטיל אהבה כו“.

(ב) הגם אין פסוק שטייט „בן אהרן הכהן“, איז אָבער צום „בא הכתוב ויחסו“ (וואָס קומט אַלס ענטפער אויף דער טענה „הראיתם בן פוטי כו“) נוגע בלויז די טבע פון אהרן מצד עצמו, זיין מדה פון רודף שלום כו.

(31) להעיר מ'היום יום" ע' נו. ולהעיר שסברא זו הובאה גם להלכה (ראה פמ"ג באשל אברהם א"ת סקכ"ח סקס"ב), אבל בתוס' (ד"ה אלא — ב"ב שם) משמע להיפך.

זיי געזאָגט (ניט „זקנו“ סתם, נאָר) „אבי אמו“³³: ע"פ טבע דאָרף אויס-קומען (האָבן זיי גע'טענה'ט), אַז ער האָט בירושה די תכונות פון אבי אמו מער ווי פון אבי אביו, ווייל — „אשה מזרעת תחלה יולדת זכר“³⁴ און ער איז דעריבער מיט זיין נאָטור מער נוטה און ענלעך צו זיין מוטער איידער צו זיין פּאָטער; און ביי זיין מוטער ווידער, מצד „איש מזרע תחלה יולדת נקבה“³⁵ דריקן זיך ביי איר אויס

(29) במפרשי רש"י כאן, שהכוונה ב„אבי אמו“ היא לאו דוקא, וכבגמרא סוטה (מג, א) וב"ב (ק, א). [ועפ"י, ה"י פנחס קרוב לאהרן יותר מליתרו]. אבל ע"פ הכלל דרש"י מפרש הכתובים (גם) לבן חמש למקרא ופשוטו של מקרא — הרי לא יכתוב כוונתו (רק) ברמז וכן לא יסמוך בפירושו עה"ת שיתפשו בש"ס וכו' למה נכתוב. ולכן גלפעיג' דרש"י „אבי אמו“ הוא כפשוטו.

[ואין סתירה לזה ממש"ש רש"י (וארא ו, כה. מטות לא, ו) מזרע יוסף — כי גם בת יתרו יכולה להיות מזרע יוסף. ואף שבפ' מטות שם כותב „יוסף אבי אמו“ (אותו ה"ל שכותב כאן גבי יתרו) — הרי ביאר בעצמו תומכ'י: ש„היתה אמו של פנחס משל יוסף“ (ולא „בת יוסף“).]

ווייל, שהוכח רש"י לזה שיתרו ה"י אבי אמו של פנחס [כי פשוט שבאם לא ה"י לזה הוכחה ממקום אחר, לא ה"י רש"י מחזק זאת בכדי להסביר במה היו השב"טים מבזין אותם]: פשטות הלשון „מבנות פוטיאל“ היא — בתו של פוטיאל, אלא שמכיון ש„פוטיאל“ קאי על ב' אנשים — יתרו ויוסף — ובהכרח לומר (בנוגע לאחד מהם עכ"פ) שהכוונה ב„בנות“ היא לזרעו, הרי אין הוכחה משם כלל אם היתה בתו של יתרו או רק מזרעו. ולכן בפירוש הכתוב „מבנות פוטיאל“ (בפ' וארא שם. וגם בפ' מטות שם) כותב „מזרע“ בשני' הס. משא"כ בפירושנו, הרי מזה עצמו שהיו השבטים מבזין אותן, מוכח שכונת הכתוב ב„בנות פוטיאל“ היא — כפשטות הלשון, (שכנוגע לאחד מהם) היתה בתו של פוטיאל, והיינו — בנוגע ליתרו.

בועל ארמית (וואָס דעם טעם פון „לא תתחתן במ“³⁵ איז „כי יסיר גו' ועבדן אלקים אחרים“³⁶), ובפרט — מער ווי אַלע אידן וועלכע זיינען בני אברהם יצחק ויעקב פון ביידע צדדים].

און עפ"ז וואָלט געווען פאַרשטאַנ־דיק וואָס דער פסוק איז מדגיש ביי זיין יחוס „בן אהרן הכהן“, אַז אדרבה: ביי אים זיינען (ניט די תכונות פון יתרו, נאָר) די תכונות פון אהרן וואָס איז ניט סתם עובד ה', נאָר אַ כהן צום אויבערשטן. ועוד: לויט דעם פירוש וואָלט אויך „בן אלעזר“ גע-ווען אַן ענטפער אַף טענת השבטים. פאַרוואָס לערנט רש"י „שפיטם עגלים כו'“ וואָס לויט דעם איז ניט גלאַטיק דער וואָרט „הכהן“ וכו'?

איז שתי תשובות בזה³⁷:

(א) וויבאַלד אַז ע"ז האָט צו טאָן מיט „דיעות“ (ניט ווי אכזריות וואָס איז: שייך צו די תכונות און טבע המדות), איז עס דעריבער אַ זאָך וואָס גיט זיך ניט איבער בירושה פון עלטערן צו קינדער; און אויב יתרו אַליין איז געקומען צו דער הכרה „עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האל-קים“, און ס'איז ביי אים גופא ניט פאַרבליבן³⁸ קיין שמץ פון ע"ז — איז אַוודאי ניטאָ קיין סברא צו זאָגן

און ניט יי דאָס וואָס ער איז געווען אַ כהן³⁹.

ז. לכאורה קען מען פרעגן: ווי-באַלד אַז אין פסוק שטייט „בן אלעזר בן אהרן הכהן“, איז פון וואָנען נעמט רש"י דעם הכרה צו לערנען אַז די שבטים מיט זייער מבזה זיין אים אַלס „בן פוטי“ האָבן געמיינט די טבע האכזריות פון יתרו (שפיטם עג-לים), וואָס לויט דעם איז דער וואָרט „הכהן“ פון פסוק ניט אַזוי גלאַטיק — מען קען דאָך לערנען אַז זיי האָבן געמיינט דאָס וואָס יתרו האָט געדינט אַלע ע"ז

[וואָס אויך דער ענין פון יתרו'ן וואָלט מסביר געווען טענת השבטים: וויבאַלד אַז אבי אמו איז געווען עובד כל הע"ז, לייגט זיך ניט אויפן שכל אַז אים זאָל פאַראַרן דער איסור פון

(33) שלכן בפ' חקת שם וכן באבות פ"א מ"ב (ובתניא פל"ב), לא נאמר „הכהן“ (אף שכהן הוא איש החסד).

(34) ומה שבכתוב נאמר „הכהן“ — י"ל (ע"ד הג"ל בהערה 14 בנוגע לפרש"י), שזה שייך לטענת השבטים: מזה שאהרן וכל צאצאיו היו כהנים לבד מפנחס (ראה רש"י כה, יג), ה"י להם הוכחה נוספת שטבעו תלוי בהטבע של אבי אמו * (שפיטם עגלים לע"ז — היפך כהן לה'). בסגנון אחר: פנחס . . (הוא) בן אהרן (אעפ"י שאהרן הוא כהן, וע"ד פרש"י (ויחי מח, ז) ואעפ"י כו', ועוד).

(*) ראה עד"ז במשכיל לדוד כאן, ומפרש, שכונת רש"י ב"בא הכתוב ויחסו אחר אהרן היא ש„מכאן והלאה גם הוא יהי כהן לעולם כמו אביו ומעתה נסתלק מעליו עקשות פה ולוות שפתיים“, אבל: (א) משי-מעות פשטות הכתובים היא ש„והייתה לו גו' ברית כהונת עולם“ הוא שכר על „השיב את חמתי . . בקנאו את קנאתי“ — ולא בכדי להטיר לזות שפתיים. (ב) לפי פירושו, מכש"כ דהו"ל לרש"י להוסיף גם „הכהן“.

(35) שהאיסור דבועל ארמית שייך ללא תתחתן במ" (ואתחתן ז', ג. וראה רמב"ם ה"ל אסו"ב פ"ב ה"ו).

(36) ואתחתן שם, ג"ד.

(37) ונוסף לזה: מכיון שלא נתכה פני חס אהרן, הרי אדרבה, כשנעשה (וע"י שנעשה) אהרן כהן, נפסק יחס פנחס אחירו, כג"ל הערה 34.

(38) משא"כ בנוגע טבע המדות — ראה אהרית ח"ש כקנ, סע"א. ולהעיר מעדיית (פ"ב מ"ט) האב זוכה לבן כו', וברע"ב שם: שקרוב טבע הבן להיות דומה לטבע האב.

(ובפרט לויטן פירוש הפנימי אין "מתוך שלא לשמה בא לשמה", אז דאס וואָס ער וועט שפעטער קומען צו "לשמה", איז דאָס דערפאַר וואָס אויך איצט איז דער "שלא לשמה" גאָר בחיצוניות אַזוי, אָבער דער "תוך" און פנימיות פון דעם איז לשמה⁴²; און דעריבער איז "מתוך שלא לשמה" — פון זיין פנימיות'דיקן "תוך" (לשמה) וואָס זיין תומצ' "שלא לשמה" אַנט־האַלט אין זיך, איז ער "בא לשמה" — אז דער באַהאַלטענער פנימיות, קומט שפעטער אויך בגלוי).

(ב) וויבאַלד אז דער שו"ע הייסט אים לערנען און מקיים זיין מצות, טאָר מען אים ניט מבטל זיין, ווייל דורך דעם איז דאָך ערלויבט צו זאָל אויפהערן צו לערנען וכו'. מען דאַרף אים בלויז מערער זיין אָן ער זאָל אָנהויבן לערנען לשמה, אָן ביי אים זאָל זיך וואָס גיכער אויפֿטאָן דער "בא לשמה".

(ג) והעיקר: מען קען קיינמאַל ניט וויסן וואָס עס טוט זיך ביי יענעם אין האַרצן — און ווי מען זעט עס קלאָר בענינינו, אָן אפילו די שבטים, טראָץ דעם וואָס זיי האָבן געהאַט אַזעלכע שטאַרקע הוכחות לכאורה אָן פנחס האָט עס געטאָן (אויך) שלא לשמה, האָט דער אויבערשטער — וואָס "ה' יראה ללבב"⁴³ — מעיד געווען אויף אים אָן דאָס איז ביי אים געקומען בלויז מצד קנאת ה'.

ט. נאָך אַן ענין אין דעם:

אַט די וועלכע זיינען מבטל אַ צווייטן וואָס טוט אַ גוטע זאַך, מיט דער באַ-

(42) כמובן מפסק הרמב"ם הל' גירושין ספ"ב. ולהעיר מב"ב (י, ב. ו. ש"נ. וראה גם רש"י שם): האומר סלע זו לצדקה ע"מ שחיי בני, ה"ז צדיק גמור.
(43) ש"א טו, ז.

אז דאָס האָט זיך איבערגעגעבן צו זיינע קינדער⁴⁴.

(ב) ווען מיטן "בא הכתוב ויחסן" וואָלט דער פסוק געמיינט צו שולל זיין פון אים די שייכות צו ע"ז, וואָלט ער געזאָגט בלויז "בן אלעזר" (וואָס איז דאָך געווען אַ סגן כה"ג און דערנאָך כה"ג) און ניט מוסיף גע-ווען "בן אהרן", ווייל אדרבה: וויבאַלד אָן אהרן האָט געהאַט עטוואָס אַ שייכות צום עגל, קומט דאָך במילא אויס, אָן אין דעם ענין פון שלילת ע"ז איז אלעזר מער "מיוחס" ווי אהרן⁴⁵.

ח. אין פרש"י איז דאָך פאַראַן "יינה של תורה" — איז די הוראה וואָס מען קען (און דאַרף) אָפֿלערנען פון פרש"י דידן, איז מובן גאָר בפשטות:

בשעת מען זעט ווי עמעצער טוט אַ גוטע זאַך, איז אפילו ווען מען האָט כמה וכמה הוכחות וואָס באַווייזן לכאור' מיט אַ סך איבערצייגונג, אָן יענער טוט עס מצד אַ פני' — טאָר מען אים פונדעסטוועגן ניט מבטל זיין, ווייל —

(א) נניח אפילו אָן יענער טוט עס מיט אַ פני' — איז דאָך דאָ אַ פסק דין⁴⁶ "לעולם יעסוק אדם בתומצ" אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה" —

(39) ואף שג'גורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפ"י (רש"י יתרו יח, ט) — הרי האיסור ד'בועל ארמית' וד'לא תתח תן בם' — ע"פ דרך הפשט, הוא מטעם "כי יסיר גף" (ראה לקו"ש ח"ה ע' 267 הערה 25), ובמילא אי"ז שייך לתבזי ארמאה".

(40) להעיר מרש"י חקת סוף פ"ט ג. מ"א מיסודו של ר"מ הדרשן).

(41) פסחים ג, ב. וש"נ. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ובקו"א שם.

ער קען ניט ליידן וואָס יענער האָט אַ מעלה לגבי אים⁴⁴, און איז דערייַ בער יענעם מקנא. נאָר ווען ער וואָלט געווען כדבעי, וואָלט ביי אים די קנאה דערוועקט אַ ווילן צו טאָן ווי יענער — קנאת סופרים תרבה חכמה⁴⁵; וויבאלד אָבער אַן צוזאָמען מיט זיין מדת הגאווה האָט ער אויך די מדה פון עצלות, איז ער מבטל יענעם לערנען וכו'.

פון אַ הרגש של קדושה קען ניט אַרויסקומען אַ מסקנא וואָס איז היפך האמת — און וויבאלד אַן סיי זיין אייגענער ניט לערנען מיט אַ שטורעם וכמאחז"ל מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו'⁴⁶ (אעפ"י וואָס עס דוכט זיך אַז טאָן אַזוי לשמה באמת — האָלט ער נאָך ניט באַ דער מדריגה), איז קעגן דעם פסק דין פון תורה „לעולם

הויפטונג אַז יענער טוט עס מצד אַ פניי, קענען זיך אייגנשמועסן אַז זייער מבטל זיין יענעם קומט ביי זיי מצד הקדושה: אַזוי ווי איך בין ביטול־דיק בטבע (טראַכט ער ביי זיך), קען איך ניט פאַרליידן די תנועה פון גאווה, און דעריבער, בשעת איך זע ווי יענער לערנט תורה מיט אַ שטורעם אָדער איז מקיים מצות בהידור וואָס קען זיין מיחזי כיוהרא — קען איך עס ניט סובל זיין און פאַרשווייגן.

האָט מען דערויף אַ הוראה פון פרש"י דידן, וואָס איז מבאר דעם ביזוי פון די שבטים לגבי דער קנאות פון פנחס, אַז זייער מבזה זיין האָט געשטאַמט פון זייער רצון צו איינ־שטעלן זיך פאַר כבודו של משה, איז דער אויבערשטער „יחסו אחר אהרן" און איז מעיד אַז ער האָט מקנא גע־ווען קנאת ה' און ניט זי —

און דאָס לערנט אונז בנוגע מבטל זיין יענעם לערנען מיט אַ שטורעם, אַ הנהגה בהידור און פעולה וכו' אַלס אַן אויסדרוק פון יוהרא וכדומה, מיינענדיק אַז דאָס קומט ביי אים מחמת זיין ענוה און ביטול (ער שטעלט זיך איין פאַר כבודו של משה וואָס איז געווען „ענו מאד מכל האדם"⁴⁷) — אַז באמת איז דער לער־נער כו' גערעכט און ניט דער מבטל. נאָך מער — מעגליך אַז דער מבטל זיין זאָל גאָר קומען, פאַרקערט, דווקא מצד זיין (דעם מבטל'ס) ישות⁴⁸:

(44) בהעלותך יב, ג.

(45) להעיר מתורת הבעש"ט (תולדות ס"פ תרומה ובכ"מ. מאור עינים ר"פ חוקת. ועוד. נתבאר בארוכה בלקו"ש ח"י ע' 24 ואילך). שהרע שרואה בחבירו הוא כמו שמסתכל במראה כו' יודע חסרונו. ובמק"א שזוהו מרו"ל כל הפוסל — בזמנו פוסל (קידושין ע, ב) ונרמזו במשנה (נגעים פ"ב, מ"ה): כל הנגעים אדם רואה חוץ — מנגעי

עצמו, והיינו שזה גופא (שנדמה לו, או שבאמת כן הוא) שרואה בזולתו שעסק התומ"צ שלו הוא מצד ישות וגאווה, זהו לפי שאצלו הוא כן, אלא שהישות והגאווה שלו נתלכשה ב„אצטלא" של „ביטול". ואז, ה"ה עוד גרוע מזולתו, כי בזולתו הרי המעשה עכ"פ (שהי מעשה הוא העיקר) הו"ע שבקדושה; משא"כ אצלו, הרי הענין דביטול זולתו הוא דבר לא טוב (גם לפי דעתו), אלא שמצדיק את עצמו, שזה בא לו מחמת הרגש של קדושה — והרי באם טועה הוא בהסיבה בשבילה מבטל את הזולת, הרי אז — ההרגש וכן המעשה שלו הם רע. ועוד ענין בזה: גם לפי דעתו שעסק התומ"צ של זולתו הוא בכדי להתייחר, הרי עכ"פ הזולת אינו מראה שהוא בטל. משא"כ הישות והגאווה שבו עצמו שמתלכשת באצטלא של ביטול — ה"ז צביעות וכו'. (46) ראה תורת הצ"פ עה"פ יעזוב רשע דרכו גוי' (קונטרס דרושי חתונה, ד"ה וכל בניך תרפ"ט פיה). (47) ב"ב כא, א. וראה אוה"ת ויצא עה"פ ותקנא רחל גוי'. (48) ברכות כב, א.

די תורה⁵³ "כלי חמס מכרותיהם".
ד. ה. אָז אין דער פעולה פון זמרי
האָט זיך אויסגעדריקט דער היפך
פון חסד, די מדה פון אכזריות⁵⁴:

וואָרום אויב אין דער צייט ווען
"ויחל העם לזנות גו'" — און בעת
דער חטא האָט דערפירט צו "ויחר
אף ה' בישראל, שלח בהם מגיפה"⁵⁵
— נעמט דאָן זמרי "לעיני כל עדת
בני ישראל" (אַנשטאַט מערער זיין צו
תשובה, טוט ער דאָס פאַרקערטע) און
רופט אויס אָז אַן ארמית איז מותרת
לישראל⁵⁶ (וואָס דורך דעם איז ער
זיי מונע פון תשובה, האַבנדיק אַ
"היתר" אויף דעם פון אַ "נשיא שבט
בישראל") — איז דאָך דאָס די גרעס-
טע אכזריות.

הייסט עס דאָך, אָז דער אונטערשייד
צווישן זמרי מיט פנחס איז אַ היפך
מִן הקצה אל הקצה: זמרי האָט באמת
געטאָן די גרעסטע אכזריות און האָט
דאָס אַרומגעדעקט מיט אַן "אצטלא"
של חסד — דאָקעגן האָט פנחס געטאָן
אַ פעולה וואָס זעט אויס ווי "אכזריות",
און דווקא אין דעם איז געווען איינ-
געהילט דער גרעסטער חסד⁵⁷.

(53) ויחי מִט, ה. ובפרט, אשר (בנוגע
ליוסף —) הִי שמעון העיקר (רש"י מקץ
מב, כד, ע"ש).

(54) ועפ"י יומתק ההמשך ד'בסודם אל
תבא נפשי — זה מעשה זמרי כו' (רש"י
ויחי שם, ו) לְכָל חמס מכרותיהם: מכיון
ש'אומנות זו של רציחה חמס הוא בידכם
מברכת עשו' (רש"י שם, ה), היפך מדתו
של יעקב — לכן, במעשה זמרי (שהוא
בדומה למעשה שמעון), "אל יזכר שמי"
(שמו של יעקב).

(55) בלק כה, ג. פרש"י שם.

(56) ועפ"י יומתק מה שבטענין הצביעות
מובאת ההוגמא "מעשיהן כמעשה זמרי
ומבקשין שכר כפנחס" (סוטה כב, ב) —
כי בשניהם הִי עדין, אלא שבפנחס
דקדושה כו'.

יעסוק אדם בתומ"צ שלא לשמה כו'".
סיי זיין מבטל זיין יענעם איז היפך
ההוראה בתורת אמת "והוי דן את כל
האדם לכף זכות"⁵⁸, איז עס דאָך אַ
קלאָרער באַווייז, אָז דער הרגש וואָס
ברענגט דערצו איז ניט קיין הרגש
דקדושה, נאָר אדרבה⁵⁹.

י. נאָך אַ הוראה פון אונזער פרשה:
מיט עטליכע פסוקים ווייטער⁶⁰ זאָגט
רש"י "במקום⁶¹ שייחס את הצדיק
לשבח, יחס את הרשע לגנאי". לכאורה,
וואָס איז עס פאַר אַ גנאי פאַר זמרי'ן
אָז ער איז "נשיא בית אב לשמעוני"⁶²?
נאָר דער ביאור פון דעם איז: די
שבטים האָבן דאָך געהאַלטן אָז זמרי
האָט געטאָן אַן ענין של חסד, און
פנחס — אַן ענין של אכזריות כנ"ל,
און אָט די ביידע הנחות איז די תורה
שולל: "במקום שייחס את הצדיק
לשבח", אָז פנחס איז "בן אהרן", און
דאָס מיינט אָז ביי אים איז טבעו של
אהרן "רודף שלום ומטיל אהבה",
אויפן זעלבן פלאַץ און אויפן זעלבן
דרך איז דאָ אויך דער "יחס את
הרשע לגנאי", אָז דאָס וואָס "ויקרב
גו' את המדינית", איז ביי אים
געווען ניט מחמת זיין מדת החסד,
נאָר אדרבה, ווייל ער איז "נשיא בית
אב לשמעוני" וואָס אויף שמעון זאָגט

(49) אבות פ"א מ"ו.

(50) ראה היום יום ע' סד, שהבחינה לכל
ענין הוא — הפועל.

(51) כה, יד.

(51*) כ"ה בפרוס ראשון ועוד. ובכמה
דפוסים: כשם.

(52) במפרשי רש"י כאן: שהכתוב מזכיר
את שבחו, אלא שבטח זה גנאי הוא לו,
כי כל מי שהוא גדול יותר חטאו גדול
יותר. אבל מפשטות לשון רש"י "יחסאת
הרשע לגנאי" — ובפרט שמדמה זה ל"יחס
את הצדיק לשבח" — משמע, ש"ושם איש
ישראל גו'" עצמו הוא גנאי (כדלקמן בפנים).

און דאָס איז אויך די שייכות פון פנחס מיט אליהו מבושר הגאולה⁵⁸, כמאמר רז"ל⁵⁹ "פנחס הוא אליהו", ווייל דורך דער הנהגה פון פנחס'ן וועט מען זוכה זיין צו דער גאולה האמיתית והשלימה, וואָס וועט אָנגעזאָגט ווערן דורך אליהו הנביא (זה פנחס) — דער וואָס וועט אויפטאָן קירוב הלבבות "והשיב" לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם"⁶⁰, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ פנחס תשכ"ה)

(58) רש"י - בחוקותי כו, מב. וראה גם תיב"ע וראו וילקוט"ש שבעה ערה הבאה, רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ב, ועוד.

(59) תיב"ע וראו ו, יח. פדר"א פמ"ז. זח"ב קצ, סע"א. רע"מ פנחס רטו, א. ילקוט"ש ריש פרשתנו. רש"י ב"מ קיר, ב (ד"ה לאו מר כהן). וראה תיב"ע שם, שהשייכות דפנחס לאל"ה הוא במה שישתלח "בסוף יומיא". וראה גם תיב"ע שמות ד, יג.

(60) מלאכי ג, כד. וראה גם ילקוט הג"ל, שהשייכות דפנחס ואל"ה הוא — לפי שבשניי הם הו"ע השלום.

(61) ראה בכ"ז אוה"ח (כה, יג): ובדרך רמז כו'.

יא. די הוראה פון דעם בכל דור ודור — אויך פאַר אונז, איז מובן בפשטות:

אין דער צייט פון אַ מגיפה רוחנית ר"ל, און מען זעט אַ מקנא קנאת ה' — טאַר מען עס גיט מבטל זיין וכו', ואע"פּ וואָס ער איז גיט דער משה פון זיין דור און אפילו גיט קיין כהן — וכנ"ל. און די תורה דערציילט און זאָגט, אַז קנאת ה' וועט גיט בלויז פועל'ן דעם "ותעצר המגיפה מעל בני"י", נאָר זי וועט אויך ברענגען צום אמת'ן שלום — "הנני נותן לו את בריתי שלום"⁶¹,

און דורכן אמת'ן שלום, דעם היפך פון פירוד און שנאת חנם, וועט אויך בטל ווערן דער גלות וואָס איז גע"קומען צוליב דעם⁶².

(56) כה, יב. ולהעיר ממה שפנחס דוקא הלך ללחום עם מדין (מטות לא, ו) — כי מדין הוא לשון מדון ומריבה (נסמן בד"ה התלצו תרג"ט בתחלתו), ולכן שייך זה לפנחס.

(57) יומא ט, ב. וראה חזא"ג מהרש"א שם בפ"י, "שלא נתגלה עונם" — "שה" להם שנאת חנם בלב ולפנים כאילו אוהבים" (שהוא ע"ד מעשה זמרי, שהאכזריות שלו נתלכשה באצטלא של חסד, כנ"ל בפנים).

פינחס ב

בעדת קרח כו' — חטאים וואס זיי נען פארבונדן מיט מחטיא זיין אחרים — האָבן זיי קלאָר געמאַכט, אַז מיט „בַּחטאָ" מיינען זיי „בַּחטאָ לבדו כו'". זיי האָבן זיך אָבער ניט געקענט באַנוגענען מיט זאָגן בלויז „והוא לא הי' בתוך העדה גו' בעדת קרח", ווייל דאָס אַליין שליסט נאָך ניט אויס אַז ער האָט געטאָן אַנדערע חטאים מיט וועלכע החטיא את אחרים. האָבן זיי דעריבער מוסיף געווען „בַּחטאָ מת", און אַזוי אַרום — דורכן זאָגן ביידע זאָכן: „והוא לא הי' גו' " און „בַּחטאָ מת" — איז געוואָרן קלאָר זייער כוונה אַז „בַּחטאָ לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו".

ס'איז אָבער ניט מובן: זיי האָבן דאָך געקענט זאָגן בפירוש „בַּחטאָ לבדו", וואָס וואַלט פאַרשפּאַרט די גאַנצע אַריכות פון „והוא לא הי' בתוך העדה וגו' "?

ב. נוסף לזה וואָס ס'איז ניט פאַרשטאַנדיק די נויטווענדיקייט פון דער הקדמה „והוא לא הי' גו' " פאַרן זאָגן „בַּחטאָ מת", איז ניט מובן דאָס גופא: צוליב וואָס האָבן זיי בכלל געדאַרפט זאָגן „בַּחטאָ מת" ?

מפרשים לערנען, אַז זיי האָבן גע-דאַרפט זאָגן „בַּחטאָ מת" וואָס מיינט „בַּחטאָ לבדו ולא החטיא את אחרים עמו", בכדי צו קלאָר מאַכן אַז צלפ-חד'ן קומט אַ חלק אין ארץ ישראל.

ס'איז אָבער שווער אַזוי צו לערנען. ווייל

א. אין פסוק „אבינו מת במדבר והוא לא הי' בתוך העדה הנועדים על הי' בעדת קרח כי בחטאו מת גו' ", שטעלט זיך רש"י אויף „והוא לא הי' וגו' " און איז מפרש: „לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים: ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו" (און דערנאָך ברענגט רש"י צוויי דיעות אין וואָס איז באַשטאַנען דער חטא פון צלפחד, כדלקמן סעיף ג').

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק: פאַרוואָס האָבן זיי זיך גענויטיקט אין דער הקדמה „לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח כו' " בכדי צו קענען זאָגן „בַּחטאָ מת" ?

מפרשים זיינען מסביר, אַז דורך מקדים זיין „לא בחטא מתלוננים ולא

(1) פרשתנו כו, ג.

(2) בבב"ב (ק"ת, ב) מסיק, שפירוש „מתלוננים" הוא מתלוננים שבעדת קרח [היינו החמישים ומאתים איש — רשב"ם שם ק"ו, ב ד"ה מתלוננים]. אבל מלשון רש"י „לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח" מוכח להדיא שכונתו אינה להחמישים ומאתים איש, שהרי הם נכללים בעדת קרח, כ"א ל„וילוננו" שלאחר מעשה קרח (קרח יז, ו). אבל אין לומר שכונתו היא לוילוננו דפי' שלח (יז, ב) — כי לפי הדיעה (שכפרש"י לקמן) מן המעפילים הי', הרי גם צלפחד הי' בכלל „וילוננו גו' כל בני ישראל". (אבל ראה לקמן סי"ח ובהערה 35).

ופשיטא שאין לומר שכונתו ל„וילוננו" (בשלח טו, כד, טז, ב) או ל„וילן" (שם יז, ג) — כי מהלשון „אבינו מת גו' והוא לא הי' גו' כי בחטאו מת גו'", מוכח שכונתם „והוא לא הי' " היא שלילת חטא אים שנגזרה מיתה בגללם.

(3) גו"א כאן.

(4) וכמו שהקשה ברמב"ן כאן.

(5) רא"ם וגו"א כאן.